

Kulturdepartementet
Dnr: Ku2023/01093

Riksteatern Västs remissvar över betänkandet Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Inledning

Här följer Riksteatern Väst remissvar angående *Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun* (SOU 2023:58) / Dnr Ku 2023/01093.

Riksteatern Väst ställer sig bakom Riksteaterns remissvar i sin helhet (bilaga) men vill samtidigt särskilt lyfta fram och betona några aspekter. Förutom Riksteaterns remissvar hänvisar vi också till yttranden från remissinstanserna Riksteatern Halland och Ideell Kulturallians.

Riksteatern Väst är en samverkan- och främjandeorganisation för riksteaterföreningar och anslutna organisationer i Västra Götaland. Riksteatern Väst är en av landets 21 regionala riksteaterföreningar och verkar i den regionen i Sverige med flest kommuner (49). Mer än hälften av kommunerna är relativt små med mindre än 20 000 invånare och många är landsbygdskommuner. Den infrastruktur inom scenkonstområdet som Riksteatern Väst utgör i Västra Götalandsregionen är ofta helt avgörande för att invånarna på landsbygden och mindre städer ska kunna ta del av scenkonst.

Idag finns 30 lokala Riksteaterföreningar i Västra Götaland, samt 17 kulturorganisationer som är anslutna till Riksteatern och Riksteatern Väst. Det är en omfattande verksamhet som förra året hade en medlemsbas på 3429 personer, och ca 300 ideellt arbetande styrelsepersoner som arrangerade 194 föreställningar med en publik på 21 114. Riksteatern Väst är därmed också en viktig uppdragsgivare för scenkonst med föreställningar från såväl det professionella fria kulturlivet, Riksteaterns nationella produktioner, liksom övriga nationella, regionala och lokala institutioner samt kommersiella aktörer, med en repertoar som spänner över hela scenkonstfältet från standup, cirkus och modern dans till opera, mediarik scenkonst och internationella gästspel. I samverkan mellan Riksteatern nationellt, regionalt och lokalt genomförs också många aktiviteter för att stärka och främja arrangörskap med fokus på nya målgrupper genom t ex residens, camp eller masterkurser, ofta i samverkan med andra scenkonstaktörer, bildningsförbund och högskolor.

Riksteatern Väst, liksom hela Riksteatern, är en viktig aktör såväl inom kulturpolitiken som konstpolitiken.

Det ideella lokala föreningslivet spelar på många håll i landet en avgörande roll för invånarnas möjligheter att ta del av konst och kultur. Dessa aktörer är särskilt viktiga i mindre kommuner och landsbygdskommuner där de kan utgöra en huvudsaklig del av den kulturella infrastrukturen. Ideella konst- och kulturföreningar är också betydande för konstnärers villkor genom att de som arrangerar bidrar till speltillfällen. (ur Riksteaterns remissvar).

Synpunkter

Betänkandets förslag möter inte ambitionsnivån

Riksteatern Väst anser att utredningens ambitioner - att kulturen ska genomsyra stora delar av samhällsverksamheten - **inte** står i paritet med förslagen. Det är just de lokala och regionala kulturaktörerna inom civilsamhället som behöver stärkas. De är den verksamhet som har ”låga trösklar” och kan möta en förstagångsbesökare och bryta rådande kulturmönster. Det är de lokala, ideella scenkonstfrämjarna som har verktygen att förändra kulturvanor och locka en ny publik, och skapa engagemang såväl för att ta del av som att själv skapa scenkonst.

Riksteatern Väst anser **inte** att det civila samhällets aktörer får förbättrade förutsättningar med förslagen i utredningen. Kulturpolitiken har sedan 1974 års kulturpolitik med portalmålet att ”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund” haft ambitionen att alla ska nås och kunna ta del av kultur - inte minst barn och unga. För att nå detta mål krävs krafttag med en satsning just på civilsamhällets kulturaktörer. Riksteatern Väst saknar målet att ”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund” och anser att de nationella kulturpolitiska målen fortsatt bör finnas med i ändamålsparagrafen som kultursamverkan ska bidra till att uppfylla.

Riksteatern Väst stödjer Ideell Kulturanalys skrivning:

”Målet att ”kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund” saknas. För ideella kultursektorn är yttrandefrihet och kulturens obundna kraft ett självklart mål, och bör fortsätta vara det för offentliga bidrag i framtiden. Även andra delar av de nationella kulturpolitiska målen saknas, och därmed riskerar verksamheter som handlar om kulturarv, internationellt och interkulturellt utbyte samt barns rätt till kultur att prioriteras bort i framtidens kultursamverkan. Det är områden där den ideella kultursektorn bedriver betydande verksamhet. Ideell kulturallians avstyrker betänkandets förslag till ny formulering av ändamålet för kultursamverkan och föreslår att det nuvarande syftet – att kultursamverkan även i fortsättningen ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås – kvarstår.” (ur Ideell Kulturanalys remissvar)

Vikten av att skilja på begreppen civilsamhälle och det fria kulturlivet

Riksteatern Väst invänder starkt mot utredningens definition och användning av begreppet fria kulturlivet som föreslås att även omfatta det civila samhället. Det civila samhället är en egen mycket omfattande arena utanför stat/region/kommun, utanför marknaden och den enskilde.

Att blanda ihop begreppen leder till otydlighet. Det civila samhället är en egen stark aktör som inte ska osynliggöras utan ingå i kultursamråd/samverkan och återfinnas i lagtext och förordningar.

Att arbeta ideellt är att bidra till samhällets utveckling, vilja något tillsammans för att förändra, skapa eller lösa något. Det skapar samhörighet, framtidstro och tillit till varandra

och till samhället. Det senare är inte minst viktigt i den civila beredskapen vilket Riksteatern Halland lyfter i sitt remissvar.

”Den civila delen av samhället, den idéburna sektorn, vilar på den enskilda människans engagemang för att på olika sätt utveckla och stärka vårt samhälle. Storleken på detta engagemang speglar på många sätt styrkan och robustheten i samhället och påverkar dess förmåga att motstå yttre och inre påfrestningar. Med ett sådant synsätt har den kulturella infrastrukturen, föreningslivet, som ju måste omfatta hela landet, inte bara betydelse för kulturen utan för samhället i stort, för den civila beredskapen i samhället. Det är därför rimligt att staten genom att öronmärka medel aktivt bidrar till och styr utvecklingen så att målen för kulturpolitiken uppnås.” (ur Riksteater Hallands remissvar)

Riksteatern Väst ställer sig bakom Ideell Kulturallians skrivning:

”De demokratiska processerna i kultursamverkan behöver värnas. Vi menar att samverkan mellan olika nivåer och aktörer är centralt för att stärka den kulturella infrastrukturen i hela landet. Kultur ska ses som en rättighet och en del i välfärden och demokratin. Civilsamhällets roll i kultursamverkan är viktig för att lyfta medborgarperspektivet och för att nå de övergripande kulturpolitiska målsättningarna om allas rätt till delaktighet i kulturlivet. Därför borde civilsamhället ges en stärkt plats i framtida kultursamverkansprocesser. Men med utredningens reformförslag begränsas tvärtom civilsamhällets roll. Det går till och med så långt att begreppet ”det civila samhället” helt stryks i förslaget till framtida kultursamverkan. Vi föreslår att begreppet ”det civila samhället” återförs till lagtext och förordningar, samt att förslaget till framtida kultursamverkansprocesser bearbetas för att ge stärkt plats för civilsamhället.” (ur Ideell Kulturallians remissvar)

Riksteatern Väst ställer sig bakom Riksteater Hallands skrivning:

”Vi saknar civilsamhället som en jämställd aktör bredvid stat, region och kommun. I förslaget ser vi en risk för en cementering av nuvarande ordning med uteblivet nytänkande och bristande satsning på den kulturella infrastrukturen som följd.

Utredningen har påpekat att kulturen idag i stor utsträckning är koncentrerad till våra befolkningscentra. Ett nytänkande behövs för att just stödja de små och medelstora kommunerna. Som vi ser det måste civilsamhället, den idéburna sektorn, vara en självständig och med övriga jämställd aktör, med öronmärkta medel, för att de kulturpolitiska målen ska kunna realiserars. Mot den bakgrunden är det olyckligt att utredningen använder begreppet “ det fria kulturlivet” som ett otydligt samlingsbegrepp. Civilsamhällets betydelse för kulturens infrastruktur ska inte underskattas.
(ur Riksteater Hallands remissvar)

Ett vidgat system för kultursamverkan

Riksteatern Väst är positiv till flernivåsamverkan, att alla kommuner kommer med i kultursamverkansmodellen och att kommunerna ges en större och tydligare roll. Kommunerna har en bärande roll i den kulturella infrastrukturen. Oroande är dock utredningens förslag att kommunerna ges olika roller. Risken är att den ojämlikhet som redan finns mellan storstadsområden och mindre kommuner/ landsbygd förstärks.

Dialogen mellan nationell, regional och kommunal nivå bör innefatta perspektiv och erfarenheter från hela landet. Det är Riksteatern Västs uppfattning att små kommuner bör ges lika goda förutsättningar som de större att delta i den nationella dialogen om tillgång till konst och kultur. Hur samtliga kommuner ska kunna spela en roll i kulturpolitiken och bidra till ett ökat deltagande behöver fördjupas.

Folkrörelsen Riksteaterns organisering som ett nationellt, kulturellt blodomlopp med lokal, självständig verksamhet på ca 230 orter över hela landet som alla gemensamt verkar för

visionen ”Scenkonst till alla överallt” är ett uttryck för just den demokratiska flernivåsamverkan som vi upplever att såväl den nationella kulturpolitiken som utredningen efterfrågar.

Riksteatern Väst anser i linje med det som ovan anförts - att skilja på begreppen det fria kulturlivet och civilsamhället - att det civila samhället självklart ska vara en egen aktör i framtagande av kultursamverkansplaner. Riksteatern Väst uppmanar också till att söka lösningar som innebär samverkan mellan befintliga planer och program, framför att skapa nya lager och strukturer av styrdokument.

Riksteatern Väst ställer sig bakom Ideell Kulturallians skrivning:

”I förslaget till lagtext står att kultursamverkansplanerna ska tas fram och ändras ”i samråd med det fria kulturlivet och de professionella kulturskaparna i länet”. Betänkandets förslag innebär att begreppet ”det civila samhället” tas bort ur modellen, och att ideellt organiserad kulturverksamhet i stället ska ingå i ett godtyckligt begrepp tillsammans med verksamhet som drivs på kommersiell grund. Betänkandets förslag försvagar på detta sätt civilsamhällets ställning i kultursamverkan. Det går stick i stäv med utredningens uppdrag ”att undersöka erfarenheterna av statens och regionernas olika metoder för samråd med det civila samhället och de professionella kulturskaparna så att dessa kan vidareutvecklas och stärkas” (Bilaga 1 Kommittédirektiv 2022:103, sid 294). Vi anser vidare att det är viktigt att de begrepp som används för olika roller inom modellen är väldefinierade, förankrade och tydliga. Begreppet ”det fria kulturlivet” syftar normalt på frilansande kulturutövare, och att slå samman dem med det civila samhället är förvirrande. Kommersiella verksamheter drivs av vinstintresse, och har sina utgångspunkter. Det civila samhället drivs med helt andra utgångspunkter. Fram till idag har begreppet ”det civila samhället” använts i kultursamverkan och i andra offentliga sammanhang så som det definieras i propositionen En politik för det civila samhället Prop 2009/10:55: ”en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Inom det civila samhället verkar bland annat ideella föreningar, stiftelser och registrerade trossamfund, men även nätverk, upprop och andra aktörer.” Ideell kulturallians avstyrker förslaget att använda det vagt definierade begreppet ”det fria kulturlivet”, och förutsätter att begreppet ”det civila samhället” blir kvar i framtida kultursamverkan. (ur Ideell Kulturallians remissvar)

Finansiering

För att kunna förverkliga betänkandets syfte och ambitioner och göra kulturen tillgänglig i hela landet krävs en ökad finansiering. Likaså krävs en indexuppräknings eftersom kostnadsökningen redan urholkat medlen.

Kulturen är viktigare än någonsin. Skillnaden mellan vilka som har tillgång till kultur och inte ökar. Det handlar inte bara om geografiska skillnader (stad och land) utan också om inkomst, utbildningsnivå, kön och utländsk bakgrund. Kultursamverkansmodellen har utretts och analyserats ett antal gånger. För att kunna genomföra en hållbar förändring den här gången krävs tillförsel av **nya** medel. Förslaget om att öppna upp för fler konstområden kräver ökade resurser. Vi instämmer med Riksteaterns avstyrkan av att ta stödet till icke-statliga kulturlokaler i anspråk. Vi uppmanar till omställning av resurser från administrativa tjänster och uppdrag till själva skapandet och upplevandet av kultur.

Riksteatern Väst ställer sig bakom Riksteater Hallands skrivning:

”Myndigheten för kulturanalys har, på regeringens uppdrag, analyserat kulturens ställning och redovisat uppdraget i en rapport, Kulturanalys 2020. I rapporten lyfts bland annat fram att försämrade ekonomiska förutsättningar, främst hos regionerna och kommunerna, riskerar att drabba ett redan sårbart kulturutbud utanför de större städerna. Detta ligger inte i linje med regeringens ambitioner om likvärdig tillgång till kultur i hela landet.

Ett annat problemområde som lyfts fram i rapporten är att man under analysen sett ett tydligt samband mellan socioekonomiska faktorer och delaktighet i kulturlivet. De reformer som genomförts och de satsningar som gjorts hittills för att bredda delaktigheten har, enligt analysen, varit otillräckliga för att bryta dessa samband.

I två rapporter från 2023 och 2024 analyserar myndigheten hinder och möjligheter för att bredda deltagandet i kulturlivet, insatser för barn och unga och en nationell infrastruktur för kultur. Myndigheten lyfter fram att särskilt i mindre kommuner och på landsbygden är kulturlivet i stor utsträckning beroende av ideella aktörer. Och om man vill åstadkomma ett breddat deltagande finns det skäl att särskilt prioritera ekonomiska förstärkningar till dessa kommuner och det civila samhället. För att ytterligare bredda deltagandet i kulturlivet måste en infrastruktur för kultur säkerställas för hela landet. Detta också för att barn och unga ska få likvärdiga förutsättningar. Myndigheten konstaterar att kommuner och det civila samhället bidrar till den mångfald och lokala förankring som är viktig för att bredda deltagandet hos såväl barn och unga som den vuxna befolkningen. (ur Riksteater Hallands remissvar)

Riksteatern Väst ställer sig bakom Ideell Kulturallians skrivning:

”I betänkandets förslag till ny förordning görs en ny indelning av konst- och kulturområdena, och Ideell kulturallians har flera synpunkter på hur dessa formuleras: - Enligt förslaget ska bidraget användas ”för verksamhet” inom kulturområdena medan den nuvarande förordningen talar om att bidraget ska ”främja en god tillgång för länets invånare till” kulturområdena. Förslaget innebär en förskjutning av statsbidragets syfte, från främjande av delaktighet i kulturlivet till att rätt och slätt stödja kulturverksamheter. Vi oroas av tendensen att tona ner kulturpolitikens mål om allas rätt att delta i kulturlivet, det tar bort ett viktigt syfte med kulturpolitiken. - Enligt betänkandet ska statsbidraget användas på ”professionell grund”. Men här saknas definition av begreppet ”professionell grund”, vilket skapar osäkerhet om vad det syftar på. Vad händer med verksamhet för barn och unga eller främjande verksamheter och arrangörsföreningar som ger uppdrag åt kulturskapare och arrangerar professionella event – bland dem många idéburna verksamheter. Har de inte längre plats i kultursamverkan?” (ur Ideell Kulturallians remissvar)

Kulturinstitutionen skolan

Barn och unga har idag inte jämlika möjligheter att ta del av konst och kultur, varken i skolan eller på fritiden.

Riksteatern Väst understryker Riksteaterns synpunkter som vill komplettera utredningens resonemang med vikten av att barn och unga får ta del av konst och kultur med den konstnärliga upplevelsen som ett mål i sig, i enlighet med barnkonventionens artikel 31. För att alla barn ska ges den möjligheten är det skolan som behöver vara den primära institution där barn erbjuds konstnärliga upplevelser

För Riksteatern Väst

Ulrica Ramstedt

Ordförande

Riksteaterns remissvar över betänkandet Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun, SOU 2023:58

Riksteaterns utgångspunkter

Riksteatern är en folkrörelse som arrangerar, främjar och producerar scenkonst. Riksteatern består av 226 lokala riksteaterföreningar som ideellt arrangerar professionell scenkonst, 21 regionala föreningar som stöttar arrangörsledet och främjar scenkonst, 58 andra nationellt anslutna organisationer samt en nationell verksamhet som producerar samt främjar tillgången till cirkus, dans och teater. Riksteatern är en stor arbets- och uppdragsgivare inom scenkonstområdet. De lokala riksteaterföreningarna presenterar scenkonst av Riksteatern, men också av regionteatrar, fria och kommersiella aktörer. Majoriteten av de regionala riksteaterföreningarna är arbetsgivare för regionala scenkonstkonsulenter med främjande uppdrag. Riksteaterföreningarna skapar platser för dialog och möten med scenkonst, över hela landet.

Riksteatern har uppdrag från kongressen samt statliga riktlinjer från regeringen där det bland annat framgår att Riksteatern ska ingå i samverkansrådet inom ramen för kultursamverkansmodellen. Av riktlinjerna framgår också att Riksteatern ska verka för ett starkt arrangörsled inom scenkonsten och särskilt verka för att öka intresset för scenkonst för barn och unga samt främja utveckling och spridning av den samtida cirkusen i hela landet.

Nedan lämnar Riksteatern synpunkter på de förslag som direkt berör Riksteaterns verksamhet.

Sammanfattning av Riksteaterns remissvar

Riksteatern är positiv till utredningens ambitioner men menar att förslagen sammantaget inte möter dessa. Ambitionen att kulturen på ett annat sätt än idag ska genomsyra stora delar av samhällsverksamheten förutsätter ökad samverkan mellan olika politikområden och en målsättning om att de nationella kulturpolitiska målen ges en självklar roll i samhällets utveckling.

Det saknas i delar förslag som direkt syftar till att bryta rådande mönster i kulturvanor och kulturutövande utifrån faktorer som kön, utländsk bakgrund, utbildningsnivå, inkomst och var i landet man bor. Det saknas också förslag som direkt syftar till att stärka nationella minoriteters och urfolket samers kultur inom kultursamverkansmodellen.

Riksteatern bedömer att förslagen sammantaget inte kommer att bidra till en reell förflyttning med ökad tillgång till kultur och breddat deltagande i hela landet som resultat.

Förslagen innebär inte förbättrade förutsättningar för det civila samhällets kulturaktörer, vilka utgör en viktig målgrupp i arbetet för att öka och bredda deltagandet i kulturlivet. Det ideella lokala föreningslivet spelar på många håll i landet en avgörande roll för

invånarnas möjligheter att ta del av konst och kultur. Dessa aktörer är särskilt viktiga i mindre kommuner och landsbygdskommuner där de kan utgöra en huvudsaklig del av den kulturella infrastrukturen. Ideella konst- och kulturföreningar är också betydande för konstnärers villkor genom att de som arrangerar bidrar till speltillfällen.

Riksteatern är kritisk till utredningens definition av det fria kulturlivet. Att det civila samhället föreslås ingå i definitionen av det fria kulturlivet riskerar att osynliggöra och försvaga dess roll och leda till otydlighet. Begreppet civila samhället bör därför fortsatt användas.

Riksteatern är i grunden positiv till utredningens analys av behovet av kommunernas medverkan i kultursamverkan. Den föreslagna rollen är dock begränsad och Riksteatern ser inte att förslagen ger förbättrade förutsättningar för kommunerna att bidra till en kulturpolitisk värdefull utveckling. Riksteatern är kritisk till att kommuner enligt utredningens resonemang ges olika roller i modellen, vilket i praktiken kan leda till att öka ojämlikheten i kulturlivet.

Riksteatern föreslår att konstområdet cirkus läggs till i *förordningen om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan*. Den föreslagna förordningen öppnar för att statsbidraget får användas för annan verksamhet på kulturområdet än de sex angivna konst- och kulturområdena. Riksteatern understryker att tillägg av konst- och kulturområden kräver ökade ekonomiska resurser för att ge förutsättningar för goda konstnärliga villkor och publika möten.

Riksteatern menar att den föreslagna *förordningen om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan* kan få negativa konsekvenser för konst- och kulturområden med svag infrastruktur, genom att den nuvarande skrivningen om regionernas ansvar att främja en god tillgång till de sju konst- och kulturområdena inte ingår i förslaget.

Riksteatern ser inte att förslagen sammantaget kommer att bidra till minskade administrativa kostnader.

Riksteaterns synpunkter

9.1 Ett vidgat system för kultursamverkan

Riksteatern är i grunden positiv till utredningens ambition med en utveckling till flernivåsamverkan där kommunerna ges en större och tydligare roll. Kommunerna har en väsentlig betydelse för landets kulturella infrastruktur. Riksteatern ser dock inte att förslagen har förutsättningar att bidra till en betydande utveckling med förbättrade förutsättningar för samtliga kommuner att ytterligare bidra till ökat deltagande. Det finns en risk att förslagen bidrar till att öka ojämlikheten i kulturlivet genom att kommuner enligt utredningens resonemang föreslås ges olika roller i den föreslagna kultursamverkan. Det kan leda till att mindre kommuner får en mer perifer roll i den nationella kulturpolitiken. Om detta saknas en konsekvensanalys.

Det fria kulturlivet och kulturskaparna

Riksteatern menar att det fortsatt tydligt bör framgå att samråd ska ske med det civila samhället vid framtagandet av kultursamverkansplanerna. Riksteatern är kritisk till utredningens definition och användning av begreppet det fria kulturlivet. Det civila samhället är en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor organiserar sig och agerar tillsammans för gemensamma intressen. Det ideella syftet, att vilja bidra till samhällets utveckling eller till lösningen av ett problem eller behov, är utmärkande för organisationerna inom det civila samhället. Riksteatern kan konstatera att villkoren, förutsättningarna och drivkrafterna skiljer sig från både de

fria professionella aktörer och från kommersiella aktörer som enligt utredningen också ska ingå i begreppet.

Utredningens användning och definition av begreppet det fria kulturlivet riskerar att försvaga civilsamhällets roll i kultursamverkansmodellen och ge det civila samhällets aktörer försämrade förutsättningar att ingå i samråden inför framtagande och ändringar av kultursamverkansplaner. Riksteatern understryker vikten av att det civila samhällets kunskaper och perspektiv fortsatt finns med, för att inte försämma förutsättningarna för det bör begreppet civila samhället fortsatt ingå.

9.2 Villkor för fördelning av statsbidrag

Riksteatern är positiv till utredningens ambition att säkerställa att den konstnärliga friheten ska respekteras. Konstnärlig frihet som begrepp saknar fast definition, vilket behöver adresseras i det fortsatta arbetet, liksom att konstnärlig frihet förutsätter frihet från instrumentalisering med målstyrning mot andra samhällsresultat. Riksteatern understryker vikten av att konstnärlig frihet ska respekteras inom kulturpolitiken som helhet, inte enkom anslaget för kultursamverkansmodellen.

9.3 En breddad modell med en ny anslagsstruktur

Decentralisera det löpande verksamhetsstödet

Riksteatern instämmer i utredningens bedömning att en decentralisering av fördelningen av verksamhetsbidrag utifrån nyckeltal tydliggör fördelningen. Risken är dock att ordningen cementerar bidragsgivningen ytterligare.

Enligt förslaget ska regionerna besluta om när kultursamverkansplanerna ska ändras. Riksteatern ser en risk i att den nya ordningen kan innebära att regionens samråd med kommuner och regionernas kulturaktörer sker mer sällan. Den nya ordningen riskerar också bidra till att det blir svårare att ha en överblick över fördelningen inom anslaget som helhet när ändringar inte sker med samma intervaller.

Nytt samverkansstöd

Riksteatern är positiv till syftet med samverkansstödet.

Riksteatern är kritisk till utredningens definition av det fria kulturlivet. Skrivningarna i förordningen om det fria kulturlivet bör kompletteras med det civila samhället för att ge dess aktörer bättre förutsättningar att bidra och ingå samverkan.

Finansieringsfrågor

För att syftet och ambitionerna med bidragsreformen ska ha förutsättningar att förverkligas krävs tillförsel av reformmedel. Riksteatern understryker behovet av indexuppräknning då medlen annars urholkas av kostnadsökningar.

Riksteatern avstyrker förslaget om att stödet till icke-statliga kulturlokaler ska överföras till det utvidgade anslaget 1:6 och initialt finansiera de föreslagna bidragsreformerna.

Riksteatern har god nationell överblick över landets lokaler för scenkonstarrangemang. Riksteatern turnerar och presenterar föreställningar i rum av olika format över hela landet och förvaltar lokalregistret Scenrum.se. Riksteaterföreningarna hyr in sig eller ges utifrån andra överenskommelser tillgång till lokaler som ägs av olika aktörer, exempelvis ideella föreningar som Folkets hus och parker, kommuner och privata aktörer.

Riksteatern kan konstatera att en stor andel av landets lokaler som används för scenkonst har behov av upprustning och renovering. Ökade underhållsskulder ökar kostnaderna för renovering, men kan också innebära säkerhetsrisker för personal, arrangörer och publik. Riksteaterns bedömning är att det finns behov av riktade statliga stöd för upprustning av icke-statliga kulturlokaler men att bidraget bör få en bredare

inriktning. Stödet till icke-statliga kulturlokaler kan också användas för att tillgänglighetsanpassa lokaler, vilket det finns stora behov av (se *Kulturen och funktionshinderspolicen* avsnitt 10.4).

Förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan

Förslaget till *förordning om statsbidrag till kulturverksamhet* i samverkan öppnar för att statsbidraget får användas för annan verksamhet på kulturområdet än de sex angivna konst- och kulturområdena i förordningen. Riksteatern understryker att en sådan förordningsändring kräver tillförsel av ytterligare resurser.

Riksteatern instämmer i bedömningen att statsbidrag ska kunna fördelas till fler konstformer och uttryck inom scenkonstområdet. Det bör dock framgå att statsbidraget får användas till annan scenkonst snarare än att det ska göra det. Att ställa krav på tillgång till någonting som inte definierats närmare är inte ändamålsenligt.

Riksteatern föreslår att förslag till *förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan* kompletteras med att statsbidraget också ska användas till cirkus. Den samtida cirkusen är underfinansierad och det krävs insatser från fler instanser både för att stärka den konstnärliga utvecklingen ytterligare, för att förbättra produktions- och arbetsvillkor och möjligheten till fler publika möten. Det är Riksteaterns bedömning att om konstformen definieras inom kultursamverkansmodellen kan det bidra till att dessa behov möts upp samtidigt som definieringen innebär ytterligare ett erkännande av konstformens status. Införande av fler konst- och kulturområden i förordningen kräver dock tillförsel av ekonomiska resurser för att ge förutsättning för goda konstnärliga villkor och ökat deltagande.

Riksteatern är kritisk till att förslag till *förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan* inte innefattar en skrivning om att bidragsgivningen ska främja en god tillgång till de olika konst- och kulturområdena, vilken nuvarande förordning gör. Riksteatern bedömer att den svagare skrivningen riskerar få konsekvenser för konstområden vars infrastruktur fortfarande är under uppbyggnad/behöver förstärkning.

9.4 Statens arbetsformer

Riksteatern instämmer med utredningens bedömning att samverkansformerna bör utvecklas. Vid en utveckling där statliga insatser samspelar ytterligare med andra samhällsnivåer är samordningen mellan de nationella aktörerna fortsatt viktig. Statens kulturråd bör fortsatt ges förutsättningar att inhämta kompetens från andra myndigheter och nationella organisationer såsom Riksteatern inför beslut om kultursamverkansplanerna.

Utredningen beskriver att den föreslagna samverkan ska organiseras ad hoc med målsättningen att bli mer behovsbaserad. Riksteatern menar att samverkan mellan de nationella myndigheterna och organisationerna inom samverkansrådet ger en både bred och djup kunskap om de olika konst- och kulturområdena och om civilsamhällets och konstnärernas perspektiv, som ligger till grund för Kulturrådets beslut. Samverkan som organiseras ad hoc riskerar att minska transparensen och kvaliteten i arbetet inför beslut om finansiering, då de parter som ingår i samverkan i ett ad hoc-system inte ges förutsättning att ha ett helhetsperspektiv på den statliga finansieringen i kultursamverkansmodellen.

Riksteatern instämmer i resonemanget om vikten av att följa upp insatsernas effekter. Data från den löpande uppföljningen kan dock utgöra väsentligt underlag för större

samlade uppföljningar, en balans mellan löpande och fördjupade undersökningar är viktigt för att effektivisera det fortsatta uppföljningsarbetet. Samverkansrådets parter har redan idag ett väl fungerande samarbete i uppföljningsarbetet. Att de nationella myndigheterna och organisationerna skulle göra separata underlag bedöms inte bidra till en samlad effektiv hantering och kan försvåra planeringen av resurser.

9.5 Utvecklade dialogformer

Det är Riksteaterns uppfattning att regionerna redan i nuvarande system beslutar om former för dialog på regional och lokal nivå. För att förutsättningarna inte ska försämrats för att perspektiv från det civila samhället ska finnas med i arbetet, bör det fortsatt tydligt framgå att samråd ska ske med det civila samhället inför framtagande och ändringar av kultursamverkansplaner.

Dialogen mellan nationell, regional och kommunal nivå bör innefatta perspektiv och erfarenheter från hela landet. Det är Riksteaterns uppfattning att små kommuner bör ges lika goda förutsättningar som de större att delta i den nationella dialogen om tillgång till konst och kultur.

9.6 Kommuner med statsbidrag till institutioner

Riksteatern är positiv till att samtliga regioner ingår i kultursamverkansmodellen och att landets samtliga kulturaktörer därmed verkar i regioner som ingår i samma system för den nationella kulturpolitiken. Riksteatern ser dock som nämnt i avsnitt 9.1, att ett system där kommuner ges olika roller och olika förutsättningar att ingå i processer och dialoger, riskerar att leda till ett än mer ojämnt kulturliv där mindre kommuner får en mer perifer roll i den nationella kulturpolitiken.

10.3 Kulturinstitutionen skolan

Riksteatern delar utredningens bedömning.

Barn och unga har idag inte jämlika möjligheter att ta del av konst och kultur, varken i skolan eller på fritiden. Myndigheten för kulturanalys framhåller i sin rapport *Kulturanalys 2024* behovet av ökad och fördjupad kunskap om förutsättningarna för barns och ungas deltagande idag. Riksteatern understryker behovet. Det behövs samlad statistik och med den som utgångspunkt behöver samverkan sedan stärkas mellan kultur- och utbildningspolitiken för att alla barn ska ges en kvalificerad kulturell orientering i skolan.

Riksteatern vill komplettera utredningens resonemang med vikten av att barn och unga får ta del av konst och kultur med den konstnärliga upplevelsen som ett mål i sig, i enlighet med barnkonventionens artikel 31. För att alla barn ska ges den möjligheten är det skolan som behöver vara den primära institution där barn erbjuds konstnärliga upplevelser.

10.4 Kulturen och funktionshinderspolitiken

Riksteatern instämmer i utredningens förslag.

Översynen bör inkludera utbildningsområdet med målsättningen att fler personer med funktionsnedsättningar ska ta del av högre konstnärliga utbildningar för att bredda representationen och bredden av konstnärliga uttryck.

Inom scenkonstområdet kan lokalers utformning vara avgörande för personer med funktionsnedsättningar att vara verksamma. Riksteatern har en nationell överblick över

landets scenkonstlokaler. Riksteatern förvaltar lokalregistret Scenrum.se och har teaterteknisk kompetens och kunskap om tillgänglighetsanpassning av lokaler som efterfrågas vid om- och nybyggnationer. I mån av resurser bistår Riksteatern med kunskap som efterfrågas av lokalhållare och scenkonstbranschen. Riksteatern kan konstatera att en hög andel av landets lokaler som används för scenkonst inte är tillgänglighetsanpassade. Det är ett av skälen till att Riksteatern bedömer att medlen till icke-statliga kulturlokaler inte ska tas bort för ändamålet och att stödformen snarare ses över och öppnas upp (se avsnitt 9.3).

För Riksteatern,
Benny Marcel, ordförande
Susanna Dahlberg, vd